

Identitetspolitik i Sydafrika

Hampus Rydahl, praktikant på Democratic Alliance

Att som svensk observera och analysera politik i Sydafrika känns först och främst något obekvämt. I Sydafrika, ett land som fortfarande präglas av spåren efter Apartheid, så spelar det fortfarande en stor roll om man är vit, svart, färgad (även kallad blandad etnisk bakgrund), indier etc. Etnisk bakgrund är en av de faktorer som spelar störst roll i hur folk röstar, vilket tydligt speglar hur de olika partierna profilerar sig.

ANC har suttit vid makten sedan Mandela blev landets första svarta president och har idag 230 av 400 säten i Sydafrikas riksdag. Att ANC historiskt haft stora problem med korruption är välkänt av alla invånare i landet, men en majoritet av den svarta befolkningen väljer ändå att rösta på ANC. Vanliga anledningar till detta kan vara i respekt för föräldrar och den äldre generationen som kämpade för frihet under Apartheid, i rädsla av att ett annat parti ska återinföra Apartheid om ANC skulle förlora makten eller på grund av Affirmative Action. Tanken bakom införandet av Affirmative Action-lagar vid namn "Employment Equity Act" och "Broad Based Black Economic Empowerment Act" är att få in historiskt missgynnade grupper i näringslivet genom bland annat kvoteringsystem. Tyvärr så gynnar dessa lagar inte hela den historiskt missgynnade populationen utan enbart den svarta. Den färgade populationen och den stora indiska populationen, vars förfäder fördes till Sydafrika som slavar under Brittiska styret och som än idag har det svårt att ta sig ur fattigdom, får inte ta del av någon kvotering eller omdistribuering av land. ANC hade chansen att införa lagar som skulle kunnat hjälpa alla att ta sig ur sin fattigdom, men valde att sätta etnisk bakgrund som proxy för missgynnade grupper. Istället har de som haft stark politisk anknytning till ANC kunnat använda sig av dessa lagar för att få både privata och statliga kontrakt, vilket t.ex. har gynnat miljardärer såsom Cyril Ramaphosa och Patrice Motsepe mer än den fattiga populationen.

Den vita Africaans-befolkningen äger en majoritet av jordbruksmarken i Sydafrika och har därför sedan slutet av Apartheid röstat för partier som skulle låta dem behålla sin mark. Ett av dessa partier är det högerextrema partiet Freedom Front Plus (FF+) som idag är Sydafrikas femte största parti. Freedom Front Plus partiprogram föreslår lagändringar som liknar de under Apartheid-tider, där svarta och vita lever separerade.

På andra sidan det politiska spektrumet så finns landets tredje största parti, Economic Freedom Fighters (EFF), ett marxistiskt parti med fascistisk retorik. Väljarbasen hos EFF består till en klar majoritet av en yngre svart population från de fattigare delarna av Sydafrika. Deras huvudbudskap är att Mandela och ANC gjorde fel i att förlåta den vita populationen efter Apartheid och att det land och de resurser som idag ägs av vita borde omdistribueras utan kompensation eftersom att dessa tillgångar aldrig skulle ha hamnat hos de vita utan det tidigare koloniala styret. Partiledare Julius Malema blir just nu utredd av Human Rights Watch för att ha anklagats för att ha uppmuntrat till folkmord i ett uttalande om den vita Africaan-befolkningen.

Enligt många så är det enda undantaget till Sydafrikas identitetspolitik Democratic Alliance, som är landets näst största parti och även håller rollen som officiell opposition. Nästan alla av ANCs riksdagsledamöter är svarta, vilket även gäller EFF. Alla riksdagsledamöter hos FF+ är vita. Democratic Alliance är det mest mångfaldiga partiet i Sydafrika med alla etniska bakgrunder representerade i riksdagen.

Många väntar nu på Democratic Alliance val av ny partiledare, vilket pga Corona-krisen kan dröja tills i höst. Mmusi Maimane, en svart pastor och politiker i då 34 års ålder, blev 2015 vald till DA's partiledare. Mycket pekar på att den svarta väljarbasen växte under Mmusi's tid, men i valet 2019 så tappade DA 2% av de nationella rösterna, vilket var första gången på 25 år som Democratic Alliance gått bakåt i och med ett valresultat. Det finns många teorier till vad som gick fel för DA, men mycket tyder på att ökad polarisering av det politiska landskapet haft en stor påverkan. Mmusi Maimane avgick som partiledare i november 2019 och efterträddes av John Steenhuisen.

En av de största utmaningarna politiken som helhet står inför är att bryta väljarnas tradition av att rösta efter etnisk bakgrund. I det senaste valet tappade partiet vita röster under Mmusi Maimanes partiledarskap, medan den svarta populationen är kritiska till att rösta för ett parti med en vit partiledare. Detta dilemma ställer DA inför ett vägskäl. Ska man antingen behålla den vita John Steenhuisen som partiledare men riskerar att stagnera i väljartillväxt? Eller ska man välja ännu en svart partiledare, men då riskera att fjärma sig från den konservativa vita väljarbasen?

Denna lägesbeskrivning får inte på något vis tolkas som att jag förespråkar att man identifierar människor efter etnicitet eller hudfärg. Dessvärre är det fortfarande så situationen ser ut i Sydafrika. Människor identifierar sig så starkt med sin etniska tillhörighet att den är svår att bryta när det gäller såväl politik som många andra områden. Det saknas en tilltro till att politiken ska kunna representera olika folkgruppers intressen.

Hampus Rydahl

+46 730 350 303

hampusr@da.org.za

<https://www.linkedin.com/in/hampusrydahl/>